

ÇOCUK EDEBİYATINDA MİZAH VE NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Mustafa Ökkeş EVREN

Toprağın rahminden yaratılan Hz. Âdem'in ete kemiğe büründürüldükten sonra ağladığına veya güldüğüne dair bir bilgi yok elimizde. Fakat insanoğlunun ana rahminden ayrılıp dünyaya gözlerini açtığına da ağladığına şahidiz, ağlamayanları da ağlattıklarına.

Ağlamak ve gülmek insani bir eylemdir. Bir duygu sonucu oluşur. Ağlamak acının, gülmek sevincin sonucudur. Bedensel ve ruhsal yönü vardır ikisini de. Hiçbir şeye gülmeyen yahut her şeye gülen insan var mıdır bilinmez ama varsa da toplum böyle insanları normal karşılamaz. Kendi kendine konuşup, gülenlere “*deli/meczip*” nazarıyla bakar. Lakin bebekler istisnadır bu durumdan. Kendi kendine konuşup, kendi kendine gülen bebekleri seyretmek doyumsuz bir zevk verir insana. Bebekleri konuşturup, güldürenin melekler olduğuna inanılır. Kim bilir belki de “*Muhakkak ki güldüren de ağlatan da O'dur*” (3) ayeti böyle bir inancın doğmasına sebeptir.

Gülme eylemi ve biçimi, birinci derecede gülen kişiyle alakalıdır, gülünen şeyle değil. İnsana verilen irade aynı zamanda onu sorumlu kıldığından acı ve ıstırap içinde kıvrınmasına sebep olmuştur. “*İnsan o kadar acı çekti ki, gülmeyi icat etmek zorunda kaldı*” diyen Nietzsche haksız da sayılmaz.

Gülmenin çeşitleri vardır. Güzel ve çirkin olanı vardır, faydalı ve zararlı olanı olduğu gibi. Kibirli gülüş vardır; alaycı, müstehzi gülüş deriz biz ona. Katıla katıla, kahkahayla gülmek ağzın kocaman açılmasına, küçük dil ile birlikte otuz iki dişin görülmesine sebep olur. Sesli ve gürültülüdür aynı zamanda, rahatsız eder çevreyi. Kahkaha kalb krizlerine, beyin kanamalarına ve felçlere yol açabilir. Bununla ilgili vakalar rapor edilmiştir. Karın bölgesinden ameliyat olanlar kahkaha atmamalıdır. Çünkü dikişleri yırtılabilir. Kaburgaları kırılmış insanların fazla gülmeleri de iyi değildir. Bu tip rahatsızlıkları olan insanların yanında kahkaha attıracak espriler yapılmamalıdır. Timsah gözyaşları ne kadar sahte ve yapmacıksa, sırtlan sırtışı da o denli sahte ve tehlikelidir. Bir insanın kime, neye, niçin, nasıl, ne zaman, nerede ve ne şekilde güldüğü ait olduğu toplumun kültür kodlarının bir yansımasıdır. Devlet ve devletlü gülünemeyecekler sınıfından kabul edilir, gülünç duruma düşseler dahi. Bu nedenle otoriteye gülmek bir başkaldırı anlamına gelir. Kaba asık suratlı, ciddi, ağır devlet babaya gülmek hem suç hem de günahıdır. Fakat devletlü gülmek ister, gülüp eğlenmek ister, o nedenle kendisini güldürecek soytarıları vardır... Gülmek her zaman masum değildir. Düşene ve zorda kalana gülünmez. Her ne kadar “*düşenin dostu olmaz*” dense de, atalarımız “*gülme komşuna gelir başına*” diyerek düşene gülmeyi ayıplamışlardır. Gevrek gevrek gülmek, pis pis sırtlamak hoş karşılanmazken kıkır kıkır gülmek gülmeyeni de güldürür çoğu zaman. Bir de yüze gülmek vardır ikiyüzlülerin, yalakaların profesyonel gülüş teknikleri arasında.

Sadaka olan bir gülüş vardır; tebessüm deriz adına, içten gönülden bir gülüştür o. Yüze yansır, gözlere yansır, ıslıl ıslıl parlar. Mahcup bir gülüşün tadına doyulmaz. Bakmaya kıyamazsınız öyle bir gülüşe. Ancak naif bir hoşluk, zarif bir güzellik, ince bir mizah tebessümü doğurur. Tebessüm eden mütebessimdir. Tebessümün içte oluşturduğu derin etkinin dışı vurumu yalnızca dudaklarda hafif bir kıpırdanmaya yol açar. Mütebessim bir çehre ayın on dördü gibidir.

Mizah, latife, şaka, espri, komedi, komedyen, hiciv, taşlama, fıkra, alay, dalga, ironi, nükte, parodi, taklit, soytarı, palyaço, dalkavuk, komik... Birbirleriyle yakından ilgili bunca kelime gülme duygumuzu tahrik edip harekete geçirmek içindir. Mizahın ciddi bir iş olduğu ve asla şakaya gelmediği söylenir.

Gelelim esas konumuza. Türk edebiyatının edebî türlerinden biri de hiç şüphesiz fıkralardır. Sözlü gelenekten günümüze kadar gelen fıkralar, farklı bir mizah anlayışına ve birikimine işaret eder. Nasrettin Hoca başta olmak üzere Bekri Mustafa ve Bektaşî fıkraları halkın yaşama karşı alaycı ve öfkeli tutumunu dile getirir. Bir edebiyat terimi olarak fıkranın bir kaç ayrı tanımı olmakla beraber, yazımıza konu ettiğimiz *kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü, hikayecik, anekdot* (1) olarak tanımlanan fıkradır.

Fıkra, kendine özgü kompozisyonu ile diğer edebiyat türlerinden ayrılır. Anlatım sırasında, kelimelerin seçimi, tasvir biçimi, diyalog çatısı, konu seçimi ve hedef belirlemesi, ona küçük hacimli kompozisyonu içinde bu farklılığı kazandırır. Fıkra, bu özellikleri ile sadece sözlü anlatım, konuşma ve sohbet

durumlarında değil; aynı zamanda, yazılı anlatım, türleri arasında kendine yer bulan ve bu alanda kullanımının gerekliliğini kabul ettiren yeterliliğe sahiptir. Edebiyatın her iki anlatım geleneği içinde fıkra türünün kendine yer açmasının sebebi, bütün bu özellikleri ve yetenekleri kompozisyonunda korumasından kaynaklanır. (2)

Fıkraların en belirgin özelliğinden biri nesir diliyle anlatılmış olmalarıdır. Öğüt verme ve öğretme, ders verme, kıssadan hisse temel özellikleridir. Fıkralar bir tür kısa öyküleri andırır. Yaşanmışlık ve hayat tecrübesinin aktarıldığı fıkralarda anlam zenginliği ve felsefi bir derinlik vardır. Kısa diyaloglardan oluşan mekânı ve kişileri belli bir olayın anlatıldığı fıkraların olmazsa olmazı, pratik zekâ ile mizahın estetik hale gelmesidir. İşte tüm bu saydığımız özelliklerin tamamı ve daha fazlası halk bilgeliğinin piri Nasreddin Hoca'da toplanmıştır. Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bektaşî, Temel ve Dursun (Karadeniz) fıkraları bu türün önemli örneklerindendir. Gerek biyografi açısından bir figür olarak, gerekse edebi bir tür olarak Nasreddin Hoca ve fıkraları en çok çocuk edebiyatı sınırları içinde yer alması gerektiğini düşünürüm. Çünkü Hoca ve çocuklar muhataplığın geniş anlamı içinde birbirlerine en çok yakışan ikilidir.

Çocuk edebiyatı alanında akademik çalışma yapanlar, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin temel vasıfları içinde; herhangi bir edebi metnin çocuğu anlayan bir yanının olması gerektiği hususunda hemfikirler. Çocuk ve çocukluk ayrı birer dünyadır, bu dünyanın ayrı bir dili vardır ve bu dil sayesinde çocuklarla konuşmak ve anlaşmak mümkündür. Nitelikli çocuk edebiyatı metinlerinin olmazsa olmazlarından olan, yalınlık ve içtenlik Hoca'nın fıkralarında hem dil, hem içerik, hem de tiplerde bariz olarak görülür. Hoca'nın fıkralarının doğası gereği merak uyandırması, şaşırtması, düşündürmesi, güldürmesi tam da nitelikli çocuk edebiyatının özelliklerindendir. Fıkraların kolay okunması ve akılda kalıp kolay ezberlenmesinin yanı sıra pedagojik eğitim açısından iyinin, doğrunun, güzelin, bilginin ve hikmetin çocuğa verilmesi konusunda fıkraların gücü ve tesiri oldukça önemlidir.

Fıkraların nesir diliyle anlatılır olmasına rağmen, özellikle Nasrettin Hoca fıkraları şiir diliyle de anlatılmıştır. Hoca'nın fıkralarında doğrudan nasihat yoktur, parmak kişinin gözüne sokulmaz, emir verilmez, güldürür, düşündürür, tebessüm ettirir, şaşırtır, merak uyandırır, hayatın içindendir, tatlıdır, doğaldır, insan fıtratına uygundur, kıvrak bir zekâ ve incitmeyen bir dil vardır. Nasreddin Hoca fıkralarının her biri zevk verir, ufuk açar. Kullanılan dil yalın ve şiirsel, üslup latiftir. Az sözle çok şey anlatılır. Nasreddin Hoca'nın fıkralarında hikmet vardır, felsefe vardır, bilgi vardır. Her fıkranın bir kahramanı vardır, kahramanları hayatın içinde ve oldukça yalın bir haldedir.

Nasreddin Hoca Fıkralarında Hikmetli Söyleyişin (mizah anlayışının) Kaynağı:

“Muhakkak ki güldüren de ağlatan da O'dur” (3) ayetinden de anlaşılacağı üzere gülme ve güldürmenin fiili sonucu olan şaka yapmanın, dolayısıyla mizahın fitri bir olgu olduğunu anlıyoruz. Allah gülmeyi insanın rahatlaması için yaratmıştır. Bu peygamberler için de geçerlidir. Neml Suresi'nde bir karıncanın Hz. Süleyman'ın ordusunun kendilerini çiğnememeleri için yuvalarına girmesi ile ilgili çağrısına tavrı, tebessüm ve dıhk (gülme) kelimeleri ile şöyle anlatılmaktadır: *“Onun sözünden dolayı gülerek tebessüm etti.”* Bu olayda büyük bir iktidar sahibi Hz. Süleyman ile küçük bir karınca aynı karededir. Böyle iki zıt varlığın bir araya gelmesi mizaha sebep olmaktadır. Nitekim nüktedan *el-Cahiz* de bu olayın mizahî olduğunu şöyle izah eder: *“Bir çocuğun sözü, çok hoş bir fıkra, bir mecnun hakkında dinlenen bir fıkra gibi mizahî olaylar insanları güldürür. Aynı şekilde Hz. Süleyman, küçük karıncanın yaptığını gülünç bulmasından dolayı gülmüştür.”* (4)

Karınca ile ilgili Kanuni Sultan Süleyman ile Seyhülislâm Ebüssuud Efendi'nin arasında geçen şiirle fetva sormayı da unutmamak gerek. Olay şöyle olur: Kanuni Sultan Süleyman, Seyhülislâm Ebüssuud Efendi'den, Topkapı Sarayının bahçesindeki meyve ağaçlarına zarar veren karıncaların yok edilmesinin dinen caiz olup olmadığını manzum bir beyitle sorar:

“Dırahta ger ziyan etse karınca/Günah var mıdır ânı kırınca?” aynı zamanda şair olan Ebüssuud Efendi'nin de fetvası ise şöyle olur:

“Yarın Hakkın divanına varınca, /Süleyman'dan hakkın alır karınca...” der.

İslam kültüründeki mizah anlayışının oluşumunda Hz. Peygamber'in (s.a.v) konumu önemlidir. Zira o sözlü ve fiilî olarak şakalarını çocuk, genç, yetişkin ve ihtiyar herkese yapmıştır. O'nun torunları,

Hız. Hasan ve Hüseyin'le ve çocukluğundan itibaren uzun yıllar yanında bulunan Enes'le şakalaştığını biliyoruz. Yine torunlarını sırtına bindirip, dört el üzerinde yürüyerek *"Deveniz ne güzel deve, siz de ne iyi binicilersiniz"* dediğini ve onları *"Yaramaz, haylaz"* diye çağırdığını hadis kitaplarından öğreniyoruz.

Hiç şüphe yoktur ki, Hız. Peygamberin(s.a.v) yaptığı şakalar yerli yerinde ve hikmetlidir.

Asla lüzumsuz ve yersiz değildir. Daha çok gönül alıcı ve sevindirici şakalar yapmıştır. Çocuklarla, hanımlarıyla, yaşlı ve kimsesiz kişilerle şakalaşması bu türdendir. Ebu Hüreyre (ra)'den aktarılan bir rivayete göre, Ebu Hüreyre: *"Ey Allah'ın Resulü! Sen bizimle şakalaşıyorsun olacak şey mi bu?"* demesi üzerine

Hız. Peygamber: *"Ben şakalaşırken bile ancak gerçekleri ve doğruları söylerim"* şeklinde cevap vermesi bazen hakikatin (doğrunun) nükteli bir şekilde verildiğini, bazen de bir şaka ve nükteyle hakikatin söylendiğini anlıyoruz. Hız. Muhammed (sav)'in Enes bin Malik'e *"iki kulaklı"* diye takılması bunun en güzel örneğidir.

Nasrettin Hoca'nın yaşadığı çağ, doğduğu yer ve tarih, tahsil hayatı, evliliği, yaptığı işler, kişiliği ve vefatıyla ilgili birçok bilgiyi Nasrettin Hoca'yla ilgili kaynak eserlerden bulmamız mümkün. Hoca ile ilgili üzerinde hiçbir ihtilaf bulunmayan konulardan biri de, Nasrettin Hoca'nın din âlimi olmasıdır. *"Bu çerçevede Hoca; imamlık, vaizlik, müezzinlik, cer hocalığı, kâtiplik, müderrislik, kadılık, mahkemelerde bilirkişilik yapmıştır."* (5) Hoca'nın şaka ve mizah anlayışının, Hız. Peygamberin yaptığı şaka ve mizah anlayışı ile örtüştüğünü, daha doğrusu Nasreddin Hoca fıkralarındaki mizah olarak sunduğu ahlaki değerlerin Hız. Peygamberin insanlığa sunduğu değerlerden ilham alarak fıkralaştığını söylemek yanlış olmasa gerektir. Nasreddin Hoca fıkralarında hikmetli söyleyiş, verdiği cevapların seviyeli ve zekice olması, şakalarında yalan olmaması, insanları aldatmaması, hakaret ve aşağılama gibi kötü örneklerin olmamasının nedeni; Hoca'nın öncelikle bir din âlimi olması ve bu dinin başöğretmeni konumunda olan Hız. Peygamberin şaka ölçüsünün ne olduğunu iyi bilmesidir. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Nasreddin Hoca, Hız. Peygamberin şaka yapma, nükteli söz söyleme sünnetini en iyi şekilde anlayan ve bunu günlük yaşamının her alanında uygulayan bir bilgedir.

Hız. Peygamberin Şakaları ve Nasreddin Hoca Fıkralarından Örnekler:

Hız. Peygamber (s.a.v) bir hadisinde şöyle buyurur: *"Ben ancak sizin gibi bir insanım. Sizler benim yanıma gelip birbirinizi dava ediyorsunuz. Bir kısmınız haksız olduğu halde, delil getirmekte diğerinizden daha inandırıcı olabilir. Ben de dinlediğime göre onun lehine hükmederim. Böylece kimin lehine kardeşinin hakkını alıp hüküm vermişsem ona cehennemden bir parça ayırmış olurum."* (6) Her ne kadar bu hadis bir şaka ve mizah içermiyor olsa da, Nasrettin Hoca'nın yaptığı ince mizaha ilham kaynağı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Şöyle ki: Aralarında anlaşmazlık çıkan iki komşusu sırayla Hoca'ya gelip dertlerini anlatırlar. Birinci kişinin anlatışı karşısında ikna olan Hoca bu kişiye: *"Haklısın"* der. Az sonra ikinci kişi gelir onu da dinleyen Hoca aynı şekilde ona da: *"Haklısın"* der. Hoca'yı gözleyen hanımı: *"Hoca bu nasıl iş, ikisinden birisi haksız olmalı."* Hanımına seslenen Hoca: *"Sen de haklısın hanım, sen de haklısın"* der.

Peygamber Efendimiz(s.a.v),Hız.Ebubekir (r.a.) ve bir kaç sahabe bir sofranın başına oturmuş hem sohbet edip hem zeytin yiyorlarmış... Hız.Ebubekir(r.a.) yediği zeytinin çekirdeklerini hep Peygamber Efendimiz(s.a.v.) in önüne koyuyormuş. Bu şekilde bir süre devam etmiş sohbet... Bir ara Hız. Ebubekir: *"Ey Allah'ın resulü anam babam sana feda olsun, ne kadar çok acıkmışsınız böyle"* demiş. Peygamber Efendimiz(s.a.v.) bakmış tüm zeytin çekirdekleri kendi önünde Hız.Ebubekir'in önünde hiç yok. *"Ya Ebubekir anlaşılan o ki sen benden daha çok acıkmışsın,tüm zeytinleri çekirdeği ile birlikte yemişsin."* demiş. (Bu rivayetin Hız. Ali arasında geçtiğini söyleyen kaynaklarda var.)

Hoca bir gün vaaz vermek için kürsüye çıkar. Fakat olacak bu ya, aklına anlatacak hiçbir şey gelmez. Oturur, oturur, nihayet: *"Ey cemaat size anlatacak hiçbir şey aklıma gelmiyor desem ne dersiniz?"* Kürsünün dibinde oturan oğlu hemen ayağa kalkıp: *"İlâhi baba, hiçbir şey aklına gelmiyorsa, kürsüden aşağıda inmekte mi aklına gelmiyor."* diye cevap verir.

Ensardan şakacı bir zat, yine bir gün yanındakileri güldürürken Resulullah (s.a.s.) elindeki çubuğu şaka yollu adamın böğrüne dürter. Bunun üzerine adam: *"Ey Allah'ın Resulü: Canımı yaktınız, müsaade edin kısas yapayım!"* der. Allah Resulü de: *"Haydi yap!"* buyurur. Adam: *"Ama üzerinizde gömlek var,*

benim üzerimde yoktu, kisasın tam olması için çıkarmalısınız!” diye karşılık verir. Adamın talebi üzerine, Hz. Peygamber gömleğini kaldırıp böğrünü açar. Adam, Resulullah’ı kucaklayıp göğsünü öper: “Ben bunu arzu etmişim ey Allah’ın Resulü!”

Bir gün dere kenarında oynayan çocuklar Nasreddin Hoca’yı görünce, Hoca’ya şaka yapmak isterler. Çocuklar ayaklarını birbirine dolaştırıp: *“Hocam ayaklarımız karıştı, bulamıyoruz.”* Derler. Hoca şöyle bir bakar eline bir sopa alır. Çocukların ayaklarına ufaktan dokunmaya başlar. Çocuklar hemen ayaklarını çekerler. Hoca: *“Gördünüz mü? Nasıl da buldunuz ayaklarınızı.”*

Bir gün Hz. Peygamberin (s.a.v) yanına bir kişi gelir: *“Kardeşimin karnında bir sertlik ve ağrı var”* der. Hz. Peygamber de ona: *“Bal şerbeti içir.”* buyurur. Adam gittikten bir süre sonra tekrar gelir ve: *“Bal şerbeti içirdim ama rahatsızlığı devam ediyor.”* der. Bunun üzerine Hz. Peygamber (asm), yine bal şerbeti içmesini tavsiye eder. O kişi üçüncü kez gelir ve yine aynı cevabı alır. Dördüncü defa gelince Hz. Peygamber (asm): *“Allah doğrudur. O Kuran-ı Kerim’de balda şifa olduğunu bildiriyor. Ama kardeşinin karnı yalancıdır. Git tekrar bal şerbeti içir.”* der.

Bir sabah komşularından biri Hoca’ya: *Hocam değirmene gidip geleceğim. Bugün eşeğini bana ödünç verir misin?* Hoca kestirip atar: *“Evde değil.”* Tam o sırada ahırdaki eşek anırmaya başlar. Komşu: *“İşte bak eşek ahırdaymış. Yazıklar olsun Hoca, bir eşiği esirgedin benden.”* Hoca: *“Yahu sen ne biçim adamsın? Aksakalımla benim sözüme inanmıyorsun da eşiğin sözüne mi inanıyorsun!”* der.

Medineli Yahudilerden biri Hz. Peygamberin yanına gelir elinde bir parça ekmek vardır. Yahudi ekmeği göstererek Hz. Peygambere sorar: *“Ey Muhammed! Bu benim rızkım mıdır?”* Tuzak bir sorudur bu. Hz. Peygamber (sav) *“Evet”* derse, ekmeği yemeyecek; *“Hayır”* derse, bu defa yiyecek ve her iki durumda onu yalanlayıp, insanlar karşısında küçük düşürmeye çalışacak. Allah’ın Elçisi: *“Eğer yersen rızkındır!”* diyerek cevap verir. Rahipler, Hoca’ya dünyanın ortasının neresi olduğunu sorarlar. Hoca: *“Eşeğimin ön ayağının bastığı yer!”* diye cevaplar. Rahipler: *“söylediğinin doğru olduğunu nerden bileceğiz?”* dediklerinde, Hoca: *“inanmıyorsanız ölçebilirsiniz!”* diye cevap verir.

Abbas bin Mirdas isminde bir şair kendisine verilen ganimet malını az bularak Resulullah’a (s.a.v)’e hitaben sitemkâr bir şiir söyler. Hz. Peygamber onu yanına çağırarak *“senin dilini keseceğim!”* der. Sonra yanında bulunan Hz. Bilal’e dönerek sessizce: *“Ey Bilal haydi götür şunu dilini kes ve ona bir elbise ver!”* Bilal Abbas’ın elinden tutup götürürken, Abbas feryadı basar: *“Ey Ensar! Ey muhacirler! Allah resulü dilimi kesecek!”* Bilal çekiştirerek Abbas’ı götürmeye devam eder. Abbas sesini daha yükselterek bağırmaya başlar. Bilal bu kez: *“Sus Abbas sus! Resulullah sana bir elbise vererek seni susturmamı emretti!”* der. Abbas sakinleşir. Elbiseyi alır ve susar. Resulullah böylece Abbas’ın dilini kesmiş olur.

Birgün Hoca’ya sorarlar: *“Derede gusül abdesti alırken ne tarafa dönelim?”* Hoca cevap verir: *“Elbise-lerinizin olduğu tarafa!”*

Bir yolculuk sırasında Enceşe isimli bir sahabe, develerin önünde, daha hızlı yürümeleri için şarkı söyleyerek tempo tutar. Şarkı hızlanır, tempo yükselir ve develerin sürati de artar. Develerin üzerinde bulunan hanımlar için endişelenen Hz. Peygamber (sav) Enceşe’ye seslenir: *“Enceşe dikkat et! Billurlar kırılmasın!”*

Komşusu Hoca’ya: *“Hocam sizin evden dün gece bir gürültüdür koptu, hayırdır ne oldu? Hiç ne olsun, benim kürk merdivenden yuvarlandı da. Ama Hocam kürkten bu kadar çok ses çıkar mı? Çıkar tabi, içinde ben de olursam çıkar.”*

Yaşlı bir kadın mescide, Resulullah (sav)’in yanına gelir ve: *“Ey Allah’ın Elçisi! Benim için dua et de Allah beni cennetine koysun.”* der. Allah Resulü: *“Yaşlı kadınlar cennete giremez.”* diye cevap verir. Kadın üzülür, ağlamaya başlar. Sonra Hz. Peygamber (sav)’in yüzünde bir tebessüm oluşur. *“Üzülme, yani yaşlı değil bir genç kız olarak cennete gireceksin!”* der.

Hoca’ya dostları sorarlar: *“Yeni ay çıktığında, eski ayı ne yaparlar?”* Hoca gülümseyerek cevap verir: *“Bunu bilmeyecek ne var, kırıp kırıp yıldız yaparlar!”*

Bir sahabe binmek için Hz. Peygamber’den bir deve ister. *“Olur, seni bir dişi deve yavrusuna bindirelim.”* der. Sahabe şaşırarak itiraz eder. *“İyi ama ey Allah’ın Elçisi, ben dişi deve yavrusunu ne yapayım? Bir işime yaramaz ki!”* Allah Resulü: *“Bütün develer bir dişi devenin yavrusu değil midir?”* diye karşılık verir.

Birgün Hoca’ya cemaatinden biri sorar: *“Hocam, Allah deyip duruyorsun. Bana söyler misin Allah nerede?”* Hoca hiç tereddüt etmeden cevap verir:

“O’nun olmadığı bir yer var mıdır ki yer tayinine lüzum görelim!”

Süheyb isminde bir sahabe gözü ağrıdığı halde hurma yiyordu. Bunu gören Hz. Peygamber: “Gözün ağrıdığı halde hurma mı yiyorsun?” diye sordu. Süheyb: “Ey Allah’ın Rasûlü, ben ancak ağrımayan tarafla yiyorum” diye cevap verir. Hz. Peygamber bu cevaba güler.

Bir komşusu Nasreddin Hoca’ya gelir ve göz ağrısından dolayı ona şikâyetinde bulunur: “Ah, Hocam ah! Ne yapmalıyım? Bana bir akıl ver!” Hoca cevap verir: “ Benim dişim ağrıyordu; çektirdim, kurtuldum; istersen sen de çektir, hemen kurtulursun!” Hanım sahabelerden biri Hz. Peygambere bir dileğini anlattığı sırada, Allah’ın Elçisi (sav) söz arasında sorar: “Sen şu gözünde ak olan kişinin eşisin, değil mi?” Hanım sahabe şaşırarak cevaplar: “Ey Allah’ın Elçisi! Benim kocamın gözünde ak yoktur.” Allah resulü gülümseyerek: “Her insanın gözünde ak olur!” diyerek şaka yapar.

Hoca bir akşam su çekmek için kuyuya gider. Kuyunun kapağını açınca bir de ne görsün, kuyunun içinde koskoca ay. “Eyvah, ay kuyuya düşmüş hanım, koş çengeli getir, ay kuyuya düşmüş!” diye seslenir. Hanımı koşar, çengeli getirir. Hoca, çengeli kuyuya atar, salllar salllar tutturamaz. Nihayet çengel bir taş takılır. Hoca kuvvetle çekerken çengel kopar, kendisi de sırt üstü yere düşer. Göğe bakar ki ay gökyüzünde. “Oh, çok şükür, düştük ama Ay’ı da kuyudan çıkardık!” der.

Tebük seferi sırasında Hz. Peygamber’in (s.a.v) çadırına bir sahabe gelir. Başını küçük çadırın içine sokarak selam verir. Hz. Peygamber selamı alır ve: “içeri gir” der. Sahabe: “Bütün vücudumla mı gireyim?” diye sorar. Hz. Peygamber gülererek “Bütün vücudunla gir” diye karşılık verir.

Hoca, hurma yerken çekirdeklerini çıkarmıyormuş. Karısı: “Efendi, hurmayı, çekirdeğiyle mi yiyorsun” deyince “elbette ben hurmayı aldığım zaman hurmacı da hurmayı çekirdekleriyle tartmıştı” der.

Çöl halkından Zahir adında bir adam vardı. Zahir Hz. Peygamber’e (s.a.v) her gelişinde kendi yetiştirdiği ürünlerden hediyeler getirirdi. Şehirden çöle döneceği zaman da, Hz. Peygamber ihtiyacı olan şeylerle onun heybesini doldururdu. Gelen hediyelere bu şekilde karşılık verdikten sonra da şöyle buyurdu: “Zahir bizim çölümüz, biz de onun şehriyiz.”

Bir gün pazarda çölden getirdiği malları satmaya çalıştığı bir sırada Hz. Peygamber sessizce yaklaşır, Zahir’i arkasından kucaklar ve elleriyle gözlerini kapatır. Zahir göz ucuyla arkasındakinin Hz. Peygamber olduğunu anlayınca, sırtını Peygamber’in göğsüne iyice dayar. Zahir’in bu neşeli hareketinden hoşlanan Hz. Peygamber yüksek sesle: “Bu köleyi satıyorum, var mı alan?” diye seslenir. Zahir, mahzun bir halde: “Ya Resulullah, benim gibi değersiz bir köleye kuruş veren olmaz.” deyince Hz. Peygamber: “Hayır, ya Zahir! Sen Allah katında çok değerlisin” diyerek ona iltifat eder.

Nasreddin Hoca pazarda dolaşırken renkli bir kuşun on iki altına satıldığını görür. Bu duruma şaşırarak Hoca yanındakilere sorar: “Bu kuş niçin bu kadar para ediyor?” “Bu papağandır, konuşur.” derler. Hoca hemen evine gider, hindisini koltuğunun altına alıp pazara getirir. “Hocam bu hindi kaç para?” diye sorarlar. Hoca: “On altın” der. Herkes şaşırarak: “Bir hindi on altın eder mi?” derler. Hoca: “Görmüyor musunuz, papağanı on iki altına satıyorlar” etrafındakiler: “Hocam onun marifeti var, insan gibi konuşuyor. Senin hindi ne yapar ki?” Hoca: “O konuşuyorsa bu da düşünüyor!” der.

Nasrettin Hoca’nın meşhur fıkrasındaki “ya tutarsa” deyişindeki hikmete binaen dilimizi ve gönümüzü tatlandırarak olan latif ve nükteli sözlerin özellikle çocukların dilinde maya tutmasını temenni edip “ya tutarsa” diyerek noktalayalım yazımızı.

KAYNAKLAR

- (1) Mustafa USLU (Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü)
- (2) Dursun YILDIRIM(Fıkra, Türk dünyası el kitabı.) Ankara: TKA Enstitüsü.
- (3) NECM Suresi – Ayet: 43
- (4) Yusuf DOĞAN (Hz Peygamber ve Mizah. C. Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: VIII / 2, s.191-203Aralık-2004, Sivas)
- (5) Mustafa ÖZÇELİK (Nasreddin Hoca) Odunpazarı Belediyesi Y.Sh. 28)
- (6) Buhari, şehadet, 27; Müslim, akdiye,4

Not: Örnek olarak verilen (rivayet edilen)diğer hadisler: Yusuf Doğan’ın “Hz Peygamber ve Mizah” adlı makalesinden, www.Sonpeygamber.info (Hz. Muhammed’in şaka ve latifeleri) resmi sitesinden, Bekir Sağlam’ın “Model İnsan Peygamber” kitabından alıntılanmıştır.